

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ

VÁSÁRTÉR

(RÉSZLET)

* * *

Egy hajnalban arra riadtam, hogy zörgetik az ablakot. Amikor felültem, a villany már égett, apám idegesen rángatta az ablakszárny engedetlen kilincsét, anyám meg az éjjeliszekrényen szemüvege után tapogatott. Az ablak kinyílt végre, apám kihajolt, s megkönnyebbült azonnal, ahogy a korai látogatót felismerte:

– Nahát, húgom, te vagy az? – s választ se várva indult ki a szobából, hogy kaput nyisson.

Ekkor már az öregek is a kijárat felé igyekeztek, én meg a nyomukban, hogy le ne maradjak valamiről. A ház előtt lovas szekér állt, a kisajtó előtt lepedőbe kötött batyuval egy fiatalasszony, mellette ruhája szélébe kapaszkodó, sírásra görbült szájú kisgyerek. Sanyika ő, az unokatestvérem – tudom meg hamarosan.

– Hazajöttetek, jányom? – hallom a sötétben Nagymama elérékenyült hangját. – Gyertek, nyugodtan, összébb húzódunk, aztán elfértek itt tik is.

A szekeres váltott még néhány szót apámmal, aztán jobb kezét katonaviselt emberként sapkájához emelve jelezte, hogy ha minden rendben, akkor ő indul.

A kivilágított konyhában Nagymama hozzálátott, hogy fekvőhelyet szervezzon a jövevényeknek. Erre egyetlen lehetősége volt. Saját deszkaágát, a szétlapult, cserére régen megérett szalmazsákot osztotta meg lányával és unokájával. Anyám eközben a kisfiút vette gondjaiba, akinek orrát és homlokát csúnya horzsolt sebek éktelenítették.

– Hát veled mi történt, Sanyika? Elestél? – kérdezte anyám, de a gyerek félénk mozdulattal rejtette el arcát, nem válaszolt.

– Az apja részegen belelökte az árokba, abban meg egy nagy kőcsomó volt. Néhány centin múltott, hogy nem történt komolyabb baj – súgta Gizi néni egészen halkán, de én mindent jól hallottam, s másnap a nagyanyámhoz jött első kuncaftnak, aki a gyerek sebeit firtatta, tisztán, érthetően elismételtem, hogy az apja részegen belelökte az árokba. Dicséret helyett azonban Nagymama nekem támadt:

– Tégedet meg ki kérdezett, te nagy prépost? Akkor beszélj, ha téged kérdeznek!

Nagyanyám barátságatlan kitörése nagyon rosszul esett, és elbizonytalanított. Én csak az igazat mondtam el készségesen, a szintizta valóságot, hát mi rossz van ebben? És ráadásul, ettől fogva Sanyika is görbén nézett rám. Néhány nap kellett hozzá, hogy kellőképpen összebarátkozzunk, de ezt követően hamarosan nagy változás történik mindkettőnk életében. Gizi néném, aki nagyon szerény, csöndes asszony volt és igyekezett magát a szülői házban hasznossá tenni, hamar megunta a szűkös körülményeket. Úgy látszik, az ember mellett hamar elfelejtette, hogy nem is oly régen még szorosabban voltak, s most kezdett visszavágni oda, ahonnan nemrég még menekült. Igaz, támogatója is akadt. El-eljött hozzá az ura, méghozzá színjőzanon, és addig duruzsolt a fülébe, addig szorongatta a kezét, hogy végül hazacsalogatta. Na, eddig volt nekem szép kékszemű Gizi néném, elment már megint a nagy barna képű emberrel. Bizonyára neki is az tetszett benne, hogy olyan komolysággal és türelemmel tudott cigarettát sodorni, mint senki más azon a környéken. Amikor nyelvét végighúzta az újságpapír egyenesre vágott szélén, s két mutató ujjának egyetlen mozdulattal ráfordította a dohánnyal töltött kis hengerre, abban a mozdulatban nehéz lett volna hibát találni.

– Te tudod, jányom, a te életed – mondta Nagymama egykedvűen, szinten csak magának, és hajtotta az öreg Singer gépet tovább.

– Na, Isten áldja magukat! – mondta a nagy barna ember, majd a lepedőbe kötött batyúval átlépték a küszöböt, s kint megindult velük nyiszorogva a nagy vasalt szekér. Néztünk utánuk, míg a csinált útra nem értek, de ott már szaporábban és vidámabban csattogott a lovak patkója. Ők ketten elmentek, Sanyikát pedig itt hagyták nekünk. Szegény Nagymama. A varrás, a ház és a tehén mellé ráadásul itt maradt rá még egy unoka.

De milyen jó, hogy okos ember is van a családban! Milyen jó, hogy a közelben, látótávolságra van egy gyermekóvó! A Zöldkereszt az, így emlegeti mindenki, mert annak van valamilyen értelme, de valakik következetesen jászli*-nak nevezik, amit én nem értek. Mindegy, hogy minek mondják: annyi azonban már biztos, hogy oda fogunk járni, s a felnőttek szerint jó lesz ott nekünk. Ott dolgozik Zsuzsika néni is, nagyapánk legidősebb, első házasságából való lánya, legalább ő is ránk néz majd. Hát, ebben az

* Jászli – a bölcsőde ukránul.

egyben igazuk volt, de bárcsak sose nézett volna! Mert ahányszor szeme elé kerültünk, mindannyiszor megállapította, hogy mocskosak vagyunk, s ezen ő kész volt azonnal változtatni. Elkapta karomat, leült egy kisszékre, térdei közé szorított, alsóruhája szélét bőségesen megköpködte, s azzal a poshadt, savanyú nyállal átitatott durva vászonnal alaposan végigdörzsölte arcomat, ráadásul az orrom és szám környékét. Egy ilyen tisztálkodás után csak a szabad levegőre vágytam, s legszívesebben leszedtem volna arcomról a bőrt is. Boldog lehetett az a gyerek, akinek életéből kimaradt ez az undorító procedúra! Mégis azt mondom, ki lehetett bírni, van ennél sokkal szörnyűsegebb módja is az egyes nagyszülők szeretetének. De erről inkább majd máskor beszéllek.

Egy szép meleg napon, amikor valamennyien kint szaladgáltunk a jász-li udvarán, jobb kezében az elmaradhatatlan görbebotl Nagyapát láttam a bejárat felé közeledni. Ebben ugyan nem volt semmi rendkívüli, naponta járt el ott, de most kormányánál fogva egy teljesen új, háromkerekes kisbiciklit hozott. Ma is izgalomba hoz – elég csak visszagondolni rá – az a látvány! Én olyan könnyűnek éreztem lábaimat, mintha nem is lettek volna, a karjaim szinte szárnyként emeltek és kormányoztak, amikor rohanni kezdtem felé, hogy mielőbb közelebről láthassam azt a gyönyörű kis jószágot. Hogy esetleg az enyém lenne, az meg sem érkezett fordulni a fejemben, ott csak az járt, hogy milyen jó lesz ráülni, gurulni vele, akárkié is!

– Ez nem a tiéd. Sanyikának küldte az apja – világosított fel röviden, tárgyilagosan az öreg, s elfordította előlem a levegőben a kis háromkerekes kút, mielőtt még hozzáérhettem volna.

Én azt hittem akkor, vége a világnak. Talán meg is szédültem kicsit, és olyan értetlenül néztem nagyapámra, mintha nem is ő állna előttem, hanem valami szörnyű idegen. De nem dőlt össze a világ mégsem, csak a lelkemmel történhetett valami, mert a belsőm váratlanul sajogni kezdett. Elfordultam Nagyapától, mintha szégyelltem volna a sírást, és elkullogtam az udvar egy néptelen sarkába. Mert mintha csak arra nógatott volna valaki, hogy eredj, épp ideje már az első csalódással eldiskurálni kicsit, esetleg – a jövőre való tekintettel – szorosabb barátságot is kötni vele.

Tőlünk balra hajlott hátú, megkeseredett szívű, a világgal örökösen perlekedő öregasszony lakik. Néhai férje után Ackermann-nénak hívják, ám egyes szomszédasszonyai, köztük az én anyám is, a háta mögött azt mondják rá: Berzsi. Egyszem unokája – Béluka – vékonypénzű, állandóan

szortyogó, köhécselő, ám eleven mozgású, tíz-tizenegy éves fiú. Apját a háború, vagy az azt követő poklok valamelyike nyelte el, anyját meg viszonylag korán, negyven éves kora előtt ágyba kényszerítette a tüdőbaj. Igaz, azt követően már nem vesződött vele sokáig. Én csak az öregasszony beszédéből és Béluka gyakori említéseiből érzékelem, hogy számukra még olyan, mintha köztük lenne. Ágyát véglegesen bevetették, ruháit ide-oda rakosgatják, s olykor emlegetik viselt dolgait. Béluka a napokban egy tornácukon hánykolódó, fura kis lapos fémedényre hívta fel a figyelmemet:

– Tudod, mi ez? – kérdezte bizalmasan a fülembé sűgva, már-már titokzatosan. Én tagadólag ráztam fejemet, de ő már mondta is:

– Köpöcsésze. Az Édesanyáé volt.

Engem a köpöcsészenél jobban érdekelt a rozoga fészkerben az a rengeteg ócska fémtárgy, amit Béluka a környékről összehordott, de talán a vakságnál is sokkal inkább vonzott és izgatott az a rozoga stelázsi, melynek polcain sok megsárgult, kisebb-nagyobb kötegekbe kötött régi okirat hevert. Egy nap – ma már ki tudja, miért – átbújtam a kerítés meglazult deszkái közt, bejártam a néptelen udvart, végül aztán abban a bizonyos kamrában kötöttem ki a papírok között. Megbontottam egy köteget, szétnyitottam néhány ívet, bámultam a nyomtatott és kézzel írott ákombákomokat, a rájuk ragasztott bélyegeket, majd gondoltam egyet, s a kerítésnyíláson át elkezdtem az iratkötegeket hazahordani. Nagyanyám észrevette ugyan szokatlan elfoglaltságomat, de nem tulajdonított neki különösebb jelentőséget, örült, hogy elszórakoztatom magam. Kevéssel később azonban hazajött a suszterájából apám, s belém botlott máris, mivel ott ültem a gangon a szétszedett irathalom közepén. Leguggolt mellém, firtatni kezdte a papírok eredetét, s én már érezve, hogy rosszat tettem, arcomat elrejtve hallgatásba menekültem. De az én apám okos ember, rájött hamar, hogy az iratok honnan származnak, mert felegyenesedett, és hosszasan bámult az Erzsi néni telke felé.

– Te nem tudad, hogy a másokét nem szabad elvenni? – kérdezte apám, miközben az én elrejtett tekintetemet kereste. – A lopás nagyon csúnya dolog, azért büntetés jár... Jól van, máskor ilyet ne tegyél – próbált meg pontot tenni az ügy végére, s elkezdte a papírokat újból kötegekbe rakni, de már elkésett vele. Hazaért az öregasszony, aki a nyitott fészkerajtó és az elhullatott papírok láttán kétségbeesett jajbékülésbe fogott.

– Jaj, Ittenem, Ittenem, hát nem kilapoltak? Alik teszem ki a lápomat a portárul, máris ite jön valami tolvaj! Pisztonon asz a haszontalan tyerek

lehetett, a Fájpanyéké. Csak asz lehetett, más ite nem jött. Ehin van ni, szétszórta mék asz utvaron is.

Ezt már apám sem hallgathatta szó nélkül. Összekapkodta sebtében a papírokat, s megindult a kerítés felé.

– Erzsi néném, a Jóisten már áldja meg magát, ne kiabálja tele az utcát, itt vannak az iratai, nézze meg, egy se hiányzik. A gyerek azt se tudja, mi az, csak játszott vele.

– Mék hoty én hallkassak? Tehoty hallkatok, hat tuttyák meg a szomszétok is, hoty a pitanksákra nevelik a tyereket! Na, de ha mék eccer meklátom a portán, ety karóval töröm el a lépát, én montom makának! Micsota tolok esz? Asz én onokám árván nevelketik, te senkihez se mety lopni!

Szegény apám legszívesebben a fülét is befogta volna, hogy ne hallja a sértett öregasszony kárálását, de azt hiszem, inkább engem óvott, amikor kézen ragadott és bevitt a házba. Jó is, hogy hazajött, így nem kerültem a mérges vénasszony kezei közé, lehet, hogy már most rögtön eltörte volna a lábamat. De hogy Bélukához se mehetek át egyhamar, az már egyszer biztos, és azt nagyon tudom sajnálni. De hát így van az, ha az emberből egyszer tolvaj lesz. És a nagyok? – horgadt fel hirtelen bennem a kérdés. Nekik szabad a máséhoz nyúlni? Amikor az én jó apám a múltkor azt látta, hogy sóvárogva bámulom az Erzsi néni ringlószilváját, nézett rám egy darabig, aztán nagyot sóhajtott, majd elindult az istálló felé. Felment a szénapadlásra, és a deszkafal kör alakú szelőlőzőnyílásán át könnyedén elérte a magasra nyurgult ágak hegyén pompázó, almanagyságú szilvákat. Úgy mozdult feléjük a keze, olyan óvatosan, mintha csak madárfészekbe nyúlna, hogy le ne essen egy is. Én jól belakmároztam a finom gyümölcsből, és Bélukának még aznap eldicsekedtem vele. Ő érdeklődéssel hallgatta részletes beszámolómat, elismerőleg bólintott, de nem rohant a hírrel nagyanyjához, nem volt olyan sovány szájú, mint az öregasszony, aki egy szem unokája elől is kulcsra zárta a téltre eltett almát.

Hanem pár nappal a történetek után, egy este átjött Béluka apámhoz kártyázni, s néhány gyufaszálra vagy napraforgómagra játszott partit követően színészi képességeit előszedve egyetlen hang nélkül, csak kéz- és ujjmozdulatokkal, arcának beszédes grimaszaival játszott le apámnak a szilvaszedés jelenetét. Olyan meggyőzően adta elő, hogy aprócska létemre én is megértettem minden mozzanatát. Apám, amint felfogta, először csak a száját tátotta el, aztán elvörösödve felugrott az asztaltól.

– Bolond vagy, te fiú! – vetette oda idegesen, s miközben le s fel járt a konyhában, egyre az én ártatlannak látszó arcomat fürkészte. Tudta, hogy

más nem, csakis én árulhattam el. Apám zavarát látva Béluka elégedetten heherészett, s pár perc múlva, amint apám újra leült és osztani kezdett, folytatta az előadást. Most azt mutogatta végig, hogy legközelebb ő fog alagutat ásni a mi almásvermüinkhöz, s az almát mind el fogja hordani. Ezen aztán az én apám nevette el magát.

– Akkor kvittek vagyunk – mondta, s folytatták az ártatlan kártyapartit.

Ma délelőtt ismét asszonyokkal van tele a konyha. Nagyapa ilyenkor menekül a háztól, de én kimondottan jól érzem magam ebben a társaságban, ahol annyi mindent lehet hallani.

– Hát a másik onoka? – kérdezi Moháné, aki nem varratni jár hozzánk, hanem csak beszélgetni, időt tölteni.

– Hazavitték tennap – mondja nagyanyám –, de tán a jövő héten már hozzák is vissza, mer a jányom meginn állapotos.

– Hát, nem könnyű neki se – jegyzi meg valaki. – Nyakán az a gazdaság, a kert meg a két tehen, oszt ráadásul az a részeges ura még meg is veri.

– Szegény jányom – veszi vissza a szót Nagymama –, neki ilyen az élete. Alig vót pár hónapos – sose felejtem el –, kis híja vót, hogy el nem temettük. Odavótunk a Bóbikba málét törni. A nagyobbak – Zsuzsika, Kálmán, a kis Elek már segítettek, amit tudtak, a kisebbek meg itthon. Jövünk mi haza, alig fordul be az öregem a szekerral, rohan elibünk Pista – lehetett úgy öt éves –, és újságolja boldogan: – Mama, a ján sírt, oszt attam neki haluskát! Leugrottam én a szekerrül tüstént, szaladok a házba. Uram, Teremtőm, az én kis Gizikém már csupa kék, a szeme kimeredve! Kapom ki a bőcsóbül hamar, szedem ki a kis szájából, amit beletömött. Akkor oszt csak úgy kapkodta a levegőt, csak úgy ikegett.

– A puja sose csinál jót – jegyzi meg Moháné –, azt tudjuk, de magának se lehetett könnyű a sorsa, Margit.

Nagymama befejezte a nála lévő munkadarab próbához való összefércelését, a tűt a maradék cérnával saját ruhája gallérjába tűzte, aztán felállt, hogy a készülő ruhát rásegítse a várakozó megrendelőre. Krétával jelölte, ahol szűkíteni kellett, ollóval bontotta, majd újból fércelte, ahol bővebbre kellett hagyni, felvarrta az ujjakat, helyére próbálta a gallért, s közben mondani kezdte, ki tudja hányadszor, élete folyását.

– Az uram már özvegy ember vót – méghozzá négy gyermekkel –, amikor megkérte a kezem. A református papné, akihez bejártam ezt-azt segíteni, egyre mondta:

– Margit, ne menjen el az eszed! Sokkal idősebb nálad, meg a négy gyerek... ha már mindenáron férjhez akarsz menni, találhatsz te fiatalabbat is!

– Tiszteletes asszony – mondom neki –, tessék megérteni, hogy én nem férjhez megyek. Azér mondtam igent Fábián Eleknek, azér megyek hozzá, hogy felneveljem az árvákat, és ebben még az se tarthat vissza, hogy új református, én pedig katolikus vagyok...

Amikor osztán az egybekelésünk után eltelt néhány hét, úgy éreztem, hogy tisztába kéne rakni a lelkemet. Elmentem hát a plébános úrhoz. Mondom neki:

– Tisztelendő atyám, gyónni szeretnék.

Azt mondja erre Árvay tisztelendő:

– Lányom, te elhagytad anyaszentegyházunkat, te egy reformátushoz mentél feleségül, én tetőled ezért megtagadom a gyónás szentségét.

– Hát, ha így van, tisztelendő atyám, akkor Isten áldja – mondom. De aztán mégis visszafordultam, és azt kérdeztem:

– Tisztelendő atyám, és ha gyerekeim tanálna születni, azt meg tetszik majd keresztelni?

– Hogyne, lányom – mondja erre –, hiszen az ártatlan gyermek annak nem oka!

– Na, tisztelendő atyám, tudja meg, hogy ha én nem kellek, a gyerekeimet se fogom ide hozni!

Hát így lettek a gyerekeim mind reformátusok, de én azóta templomba – a reformátusba se – nem vótam eccer se.

Alig fejezte be nagyanyám, az asszonyokbólongatni sem érkeztek, szalad be Eli, a szomszédlány az utcáról lélekszakadva:

– Keresztanya, dugjanak el mindent, erre járnak a fináncok!

– Jaj, Istenem, jaj, Istenem – toporog egyhelyben, az ijedelemtől bénultan Nagymama, azt se tudja, mihez kapjon –, csak ide be ne jönnének! De Eli és az asszonyok észnél vannak, helyette is tüsténkednek. Mindent gyorsan el, összehajtogatni, be a szobába! Gépet letakarni, a szabás apróbb hulladékait a földről felszedni! Ilon néni a szabnivalókkal el. De a kutya máris jelez, a kisajtó csapódik. A konyhában megdermed a csend, a legyek szinte megállnak a levegőben. Kintről lassú, csoszogásszerű lépéseket hallani, és rémület helyett megkönnyebbülés, kíváncsiság ül az arcokon. Ebből sejthető, hogy ezek nem a hatalom durvalelkű és csúnyabeszédű szolgálinak lépései. Terca jött meg, a hórihorgas termetű, örökké feketében járó vén bábaasszony. A küszöb előtt megállva előbb a fejét tolja be az ajtón, azt kémleli, bent van-e az öreg, mert tudja jól, hogy az nem szívleli. De hogy is szívlelhetné, mikor

Rozmán Terca úgy pipázik, hogy bármelyik férfiembernek becsületére válna, a pálinkáért meg szinte reszket. Azt mondja, ez tartja még életben. Bába Teci, hopp egy deci! – kiabálják utána az utcabeli rossz gyerekek. Ők is tudják, hogy a vénasszony nem kóstolgatja, egy húzásra leküldi torkán a pohár tartalmát. Én azért, ha belegondolok, nem mernék a csúfolók közé állni. Mert azt is beszélük róla, hogy rontani tud, meg hogy fiatalabb korában angyalcsinálással is foglalkozott. Az értelmét ugyan egyiknek sem tudom, de annyit a gyerek is megérez, hogy félelmetes dolog lehet mind a kettő.

Terca, amint látja, hogy üres a sezlön, nyugodtan lépi át a küszöböt.

– Ne aggódj, Margit, elkütem őket – nyugtatja mindjárt nagyanyámat, amint belép a házba.

Az asszonyok értik ugyan, hogy ez mit jelent, mégis szájtátva néznek rá, mintha magyarázatot várnának.

– Mít bámultok? Nem hiszitek? Ide tartottak a jómadarak, hogy a tetű éhen szájjon le a nyakáról mindnek. Eccerre értünk a kapuhoz, de én a szeme közibe néztem rendesen annak a Zsigu Józsinak. Mit akartok ti itten, nincs más dógotok? – mondom nekik. Ha láttátok vóna, hogy reszketett a szája a бүдös komonistának, de nem mondott az egy szót se, csak megfordult, és elindultak Jakab Pali fele, mer’ tudják, hogy az is egyfolytába’ kalapál. De oda mehetnek, az nem fél tőllök, mer’ ű is komonista.

Nagymama hálálkodva nézett jótevőjére és helyel kínálta. Moháné, aki maga is jeles ismerője a babonáknak, csak lapított és hümmögött maga elé, de Elinek, aki mindössze húsz éves lehetett, nem fért szájában a nyelve:

– Ugyan már, Terca néni, csak nem azt akarja velünk itt elhítenni, hogy a tudományával szedte rá a fináncokat, hogy máshová menjenek?

– Tudom, te nagy okosnak tartod magadot, mer’ asziszed, a buhálter* iskolába mindenre megtanítanak. De ha nagyon akarod, tudok én neked olyant mondani, hogy a hajad szála az égnek áll, ha meghallod.

Eli azonban már nem volt kíváncsi a Terca rémtörténeteire. – Mamuka vár, sietek haza – mondta, és amilyen hirtelen jött, azonképpen távozott. Moháné viszont mocorogni kezdett az ágy szélén és apró köhintésekkel próbálta felhívni magára a figyelmet, de a vénasszony úgy tett, mintha észre sem venné. Helyette engem vett szemügyre, aki a hideg tűzhely előtti kisszéken lesütött szemmel lestem a szót.

– A Lacié? – kérdi szemével felém intve.

* Buhgalter – orosz, egyébként német eredetű, jelentése: könyvelő.

Nagymama bólintott, Terca néni meg ültében előredőlve rólam kezdett beszélni.

– Ezt is én segítettem a világra. Mondtam is rögtön magamba, van egy nagy pucája, akárcsak az apjának.

– Hát azt meg hunnen tudja, hogy annak milyen van? – kérdezi Moháné nevetgélve, hogy ő is mondjon már valamit, de Terca nem figyel rá, továbbra is hozzám beszél.

– Hát, jól megnőttél. De mit ülsz te itt bent? Miért nem mész játszani a többiekhez?

– Inkább itt legyen szem előtt, mintsem a rosszat csinálja – próbálta igazolni Nagymama a jelenlétemet. – A múltkor is... lehet úgy három hete? Benyitott a szobába, ott motoszkált magának, de amíg csendbe' vót, nyugodton varrogattam itt. Eccer aztán egy nagy csörömpölés, de semmi sírás. Rohanok én, hát ott fekszik a földön hanyatt, és rajta a rádió, a kis mejjin. Hát nem lehúzta az asztalról? Megfogta az abroszt, oszt' azzal együtt magára rántotta. Tisztára olyan vót az arca, mint a fal. Úgy megijedt, hogy sírni se tudott. Még szerencse, hogy nem lett baja tülle.

– És a rádió? Az beszélt utána? – kérdezi Moháné kikerekedett szemekkel.

– Én akkor inkább csak a gyerekekkel törődtem. A rádiót visszatettem az asztalra, ahogy vót, csak azt a drótot, antennát vagy micsodát nem tudtam a helyire visszatenni. Vártam aztán nagy izgatottan, hogy a fiam hazajöjjön, mer' annak mindig az az első, hogy azt bekapcsolja. Na, úgy is vót. Hazajött Laci, nem is evett, csak be a szobába, oszt' már hallom is, hogy tekergeti, keresi Európát vagy mi a csudát. És szólt rendesen, hál'istennek, nem lett semmi baja. Na, akkor sóhajtottam egy nagyot, és mondom neki, mi történt. Csak legyintett, és ű is csak a gyereket kérdezte, hogy nem tört el valamije?

– Szerencsés ember lesz – szólalt meg Terca. – Lehet, hogy ennek is két szíve van.

Nagymama úgy tett, hogy nem is hallja, de Mohánének ez már sok volt, szóra is nyitotta a száját:

– Na, ilyen bolondsággal azér' ne traktáljon itt bennünköt, Terca né-ném. Ki hallott mán olyat, hogy valakinek két szíve legyen?

– Micsoda!? Hogy ez te szerinted bolondság? Hát akkor ide hallgass. Vót Mátyfalván egy ember. A nevit nem mondom, mer' a fiai még élnek, és nem szeretik, ha felemlegetik. De a te Eleked, meg a sógorasszonyod, Boris – bizonygatja nagyanyámhoz fordulva – ismerték. Ez, mielőtt megfele halt vóna, mer' tudta előre, mikor fog meghalni, azt mondta, mer' álmában

megsúgták neki, azt mondta a feleséginek, meg a gyerekeinek, hogyha lehunyja a szemit, menjenek el a salánki hegyre és onnét hozzanak egy jó erős szádokpálcát*. Azt hegyezzék meg, és mielőtt betennék a koporsóba, fordítsák hasra, és azt a nyársat szúrják át a testin, a jobb lapockája alatt. De ameddig ezt meg nem teszik velem, addig meg ne próbálják eltemetni. Jó van, meghallgatták, megígérték, de amikor csakugyan meghótt, már el is felejtették, hogy mire kérte őket. Felravatalozták, ahogy dukál, vérrasztották, másnap temetni készültek. Csakhogy, amikor a pap elbúcsúztatta, teszik a koporsót a gyász kocsi sára, mán indulna a menet, de a két lú meg se mozdul. A kocsi veszi az ostort, oszt' avval nógatja a két lovat, de azok csak hátranéznek, mintha mondani akarnák, hogy ha megöli őket, akkor se tesznek egy lépést se. Na má' még! Ilyet meg ki látott? Erre hoznak még két lovat, azokat is befogják, de így se bírnak vele. Na, megállt a tudomány, a pap is csak a száját tácsa. Akkor oszt addig-addig tanakodtak, míg valaki azt nem tanácsolta, hogy fogják ki a lovakat, állítsanak a gyászkocsi elé két ökröt. És mit ad az Isten? Azok egy hapra, mintha csak üres szekeret húznának, megindultak a temető fele.

Ennyit mondott el egy szuszra a vén Terca, akkor mélyen a kötője zsebébe nyúlt, s előszedett egy kurtaszárú cseréppipát, majd körülnézett a házban, mintha valamit keresne.

– Te Margit, Elek elvitte magával a dohányzacskót?

– Biztos elvitte – feleli nagyanyám –, anélkül nem megyen sehova.

A vénasszony azonban csak nem nyugodott. Addig forgolódott, míg a vizeslóca szélén észrevette a dohányvágó deszkát, s azon volt még némi apródohány.

– Eriggy csak, te fiú, hozd ide nekem azt a kis dohányt – mutatott hosszú, csontos ujjával a viderszék felé.

Ugrottam azonnal, mert vártam a történet folytatását, ő meg addig hozzáfogott a pipa előkészítéséhez. A hamut kiverte bal tenyerébe, aztán a bagót kaparta ki valamivel. Én eközben lopva egész közélről az arcába néztem, de bár ne tettem volna! Olyan csúnya volt az, hogy ha álmomban jelenik meg, biztosan felriadok tőle. Alig hittem hát, hogy a vágott dohányt nyitott tenyerébe szórjam, iszkoltam is vissza a helyemre. Ő kampóalakba hajlított mutatoujjával megtömte jól a pipát, aztán gyufát gyújtott, s már a harmadik szippantás után kékes-szürke füstöt eregetett maga elé.

* Szádok – a hárs régies neve.

– Na – szólalt meg végül –, mondom akkor tovább. Megvót a temetés, hazamentek, rendet raktak a házba', majd éccaka, úgy éjfél tájba' a padlásról erős dübögést hallanak. Lámpát gyújtottak, az egyik fiú felment a padra, de ott nem látott semmi különöst, így egy cseppet megnyugodtak. Csakhogy hajnal előtt az asszony arra ébredt, hogy a mejjit erősen nyomja valami. Na, másnap reggel oszt csak arra jutottak, hogy a halott lelke nem nyughatik. Este osztán, ahogy ilyenkor szokás, lisztet hintettek szét az ablakpárkányon, a spájzban, a konyhában, az asztalon, hogy majd abban hagy valamilyen jelet maga után. Megintcsak retentő nagy zaj, felfordulás vót a házba' egész éccaka, oszt' amikor a nyomokat keresték, Uram-Teremtőm, madáryomok helyett patanyomokat tanáltak a lisztbe. És így ment ez vagy három hétig, már teljesen végbe vótak, nem tudták, mit csináljanak, pedig eszekbe jutott má' közbe, hogy nem tették meg, amit az apjok kért tülük. Akkor oszt úgy sürvedéskor, amikor má' nincs nagy mozgás a temetőbe', kimentek a sírho', kivájták a koporsót, és amikor felbontották, hiszitek vagy nem, a halott hasra vót fordulva benne, és a teste még meleg vót. Az egyik fia fogta a nyársat, oszt átszurta, ahogy életibe mondta, vagyishát kérte, a jobb lapockája alatt. És három hét után, mosmár elhitték, hogy vót még egy szíve, mer' valóságos meleg vér bugyogott a sebbül.

Itt egy pillanatra elcsendesedett, mutatójával a pipa torkában összébb nyomta a paraszat, majd, mint nyomatékul a pecsétet, kitette a történet végére az elhagyhatatlan zárómondatot:

- Na. Hát ez olyan igaz vót, mint ahogy most itt ülök.
- És pipázol – tódította meg nagyanyám, mintegy tréfára váltva a Terca szavait.

